

Samen onderweg naar morgen

Verslag Werkconferentie
Vrijwillige coaching in de jeugdzorg

15 april 2010

Verslag Werkconferentie

Vrijwillige coaching in de jeugdzorg

Samen onderweg naar morgen

15 april 2010 van 12.30-17.00 uur
In het Kulturhus Holstohus in Olst-Wijhe

Dit verslag biedt een impressie van de werkconferentie.

Voor de verslaglegging is gebruik gemaakt van de flipovervellen en de post-its waarop deelnemers hun inbreng verwoord hebben. Het verslag is voorgelegd aan het netwerk van makelende organisaties: dat zijn organisaties die in Overijssel een coachproject voor jongeren aanbieden. Zij hebben als experts en verantwoordelijken het verzoek gekregen om te bekijken welke vervolgactiviteiten door een vrijwillige coach begeleid zouden kunnen worden. De bijdrage van hen is in dit verslag verwerkt.

Variya, mei 2010

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Inventarisatie werkgroepen	6
Conclusies en aanbevelingen	9

Vrijwillige coaching in de jeugdzorg: *Samen onderweg naar morgen!*

Inleiding

Samen onderweg naar morgen!

De subtitel van de conferentie weerspiegelt het vertrouwen dat er vanuit het programma vrijwillige coaching verbindingen kunnen worden aangegaan op het gebied van nazorg. Eveneens staat *Samen onderweg naar morgen* voor het in beeld brengen van elkaars activiteiten om deze waar nodig van elkaar te kunnen over pakken. Overigens spreekt Peter Lankhorst -voorzitter van het eerste uur van het Landelijk Cliëntenforum Jeugdzorg- liever over VOORZORG.¹ Opmerkingen die sommige deelnemers op de post-its geschreven hebben, onderschrijven deze opvatting: "Een half jaar vóór beëindiging van jeugdzorgtrajecten een coach koppelen aan de jongeren", "Begin eerder!!!", "Bied jongeren een inburgeringprogramma als ze 17 jaar zijn", "Veel eerder dan 18 jaar wijkgerichte ondersteuning bieden binnen gezinnen", "Preventief insteken". Met andere woorden: *Tijd voor exitbeleid!*

Wie bogen zich over dit onderwerp?

Een mix van gemeenteambtenaren, politici (gemeenteraadsleden en provinciale statenleden), bestuurders, cliëntenraden, jeugdzorgaanbieders, BJzO, jongeren, projectcoördinatoren van mentor-, coaching-, maatjesprojecten en maatschappelijke organisaties. Om deelnemers te stimuleren om over de eigen beroepsgrenzen te kijken, is er gekozen voor het zogenaamde Olympiademodel. De term Olympiade verwijst naar de vijf in elkaar grijpende ringen die samen het symbool vormen van de Olympische Spelen. De deelnemers zijn in vier groepen uiteengegaan. Elke groep deelnemers heeft in de eigen 'ring' obstakels benoemd die jongeren tegenkomen bij het op eigen benen leren staan. Die gesignaleerde obstakels zijn vervolgens in een tweede ronde door deelnemers uit een andere ring van oplossingen voorzien. De vijfde ring werd gevormd door de jongeren. Deze lieten in bescheiden aantal (3) tijdens deze dag hun stem duidelijk horen. Hun aanwezigheid werd bijzonder gewaardeerd.

Coaching geen panacee voor alle problemen

De Provincie Overijssel investeert voor haar jeugdbeleid in een breed en samenhangend pakket aan provinciale maatregelen die tot doel hebben de uitstroom uit de jeugdzorg te versterken. Dit pakket bestaat uit beleidsinitiatieven op het gebied van zelfstandig wonen, inkomen (Noodfonds 18+), ondersteuning bij het vinden van werk (1000-jongerenplan), Eigen Kracht-conferenties en het ontwikkelen van een aanbod vrijwillige steun. Ook op gemeentelijk niveau worden/zijn in het kader van de Wet Investeren in Jongeren en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning tal van initiatieven in gang gezet. Het vertrekpunt van deze werkconferentie was het onderwerp vrijwillige coaching. Coaching van jeugdzorgjongeren kan aan kracht winnen als dit niet op zichzelf staat, maar ingebed is in een breed palet aan preventieve en vervolgactiviteiten. Het is namelijk niet wenselijk om alle problemen die jongeren op weg naar zelfstandigheid ondervinden op het bordje van de vrijwilliger te leggen. De projectleider van Vrouwen coachen Meiden benadrukt: "Een vrijwillige coach is geen hulpverlener, didacticus of agoog. Dit onderscheid is van belang voor de laagdrempeligheid om coaches te werven."

Eigen kracht vergroten

Coaching is een extra steuntje in de rug voor jongeren die de jeugdzorg verlaten (maar ook voor diegenen die op de wachtlijst staan van bureau jeugdzorg). Getrainde vrijwilligers bieden sociaal-emotionele steun, halen hen uit een isolement, of begeleiden hen bij het versterken van de eigen talenten, het kiezen van een studierichting, het vinden van een baan of de invulling van vrije tijd. Legio onderzoeken wijzen uit dat mentoring, ofwel coaching, een positief effect op jongeren heeft. (zie voor meer informatie over vrijwillige coaching in de jeugdzorg: www.kenniscentrummentoring-overijssel.nl)

Soms is er meer nodig

Jongeren die gebruik maken van jeugdzorg hebben veelal psychosociale problemen: het accepteren en respecteren van jezelf en de ander, bewust zijn en luisteren naar lichaamssignalen en – gewaarwordingen, omgaan met gevoelens, het bewust zijn van en aangeven van je behoeften en grenzen, stil kunnen staan bij de gevolgen van je eigen gedrag, het eigen gedrag kunnen afstemmen op de omgeving, verantwoordelijkheid nemen voor het eigen denken en doen, en oplossingen zoeken

¹ Blom, Anita, e.a. *Achttien is de deadline. Voorzorg in de jeugdzorg*. Landelijk Cliëntenforum Jeugdzorg. ISBN 978-90-6824-029-0.

voor problemen en conflicten, zo dat dit recht doet aan alle partijen. Jeugdzorgaanbieders werken samen met de jongeren aan deze psychosociale problemen. Veel jongeren die uitstromen uit de jeugdzorg kunnen zich (al dan niet met behulp van een coach) prima redden. Het merendeel van de jongeren die uitstromen, volgt regulier onderwijs: vmbo of mbo. Ongeveer 10% van jongeren tussen de 16 en 18 jaar komt bij het zelfstandig gaan wonen voor zoveel problemen te staan, dat het iedere dag naar school of werk gaan onder druk komt te staan². Bij het ontbreken van een goede daginvulling en inkomen ligt een zwervend bestaan op de loer.

Alle deelnemers van deze werkconferentie, of het nu gemeenteambtenaren jeugdbeleid, statenleden van de commissie jeugd, of zorgaanbieders betreft, zijn in een bepaald opzicht ervaringsdeskundig. Daarom hebben de deelnemers om te beginnen de problemen die jongeren tegenkomen geduid. Eveneens hebben zij een inschatting gemaakt welke problemen voor de jongeren het zwaarst wegen. Door hun gezamenlijke inspanning is er een realistisch beeld geschetst van zaken die voor verbetering in aanmerking komen. Omdat er een drietal jongeren aanwezig was, konden deze inschattingen ter plekke gespiegeld worden. Op nummer 1 staat voor de jongeren zelf: het ontbreken van een sociaal netwerk. Dat is op zich verrassend, omdat slechts één van de vier werkgroepen bij het bepalen van een rangorde in de problemen, dit onderwerp bovenaan hun lijst had gezet. De vragen die met de rijke opbrengst van deze conferentie beantwoord kunnen worden, luiden: Hoe kan vrijwillige coaching een bijdrage leveren aan een goede (voor)zorg voor exitjongeren? Welke zaken behoren niet (of in principe niet) tot de verantwoordelijkheid van de vrijwillige coaches en door wie en hoe zouden deze opgepakt kunnen worden.

---

² Christel Pieterman, *Jeugdzorg, werk en scholing, een inventarisatie in Overijssel. Borne, 2008.*

Inventarisatie van de werkgroepen

In de eerste werkgroeproude zijn de problemen van jongeren en de oorzaken ervan geduid en geordend naar leefgebieden: sociaal netwerk, onderwijs, wonen, werk en inkomen, zorg en vrije tijd. In de tweede roude zijn de flipovervellen van werkgroep gewisseld. Zodoende heeft elke groep oplossingen gezocht voor de knelpunten die in een andere werkgroep geïnventariseerd zijn. Zo hebben bijvoorbeeld de bestuurders de problemen die de zorgaanbieders signaleerden van oplossingen voorzien. In onderstaand overzicht is de inbreng van alle werkgroepen bijeengebracht.

Probleem	Oplossing	Door wie
Geen sociaal netwerk in de plaats waar 'exitjongeren' gaan wonen.	Vrijwillige coaching.	Zorgaanbieders en makelende organisaties.
	Vrijwillige coaching. Stimuleren dat jongeren in georganiseerd verband gaan sporten, of aan een andere vorm van georganiseerde vrijetijdsbesteding deelnemen om een sociaal netwerk op te bouwen.	Zorgaanbieders en makelende organisaties.
	Eigen Kracht-conferentie om sociaal netwerk in kaart te brengen.	Zorgaanbieders en Eigen Kracht Centrale.
	Jongerenwerk inschakelen als intermediair.	Welzijns-/jongerenwerk.
Niet goed voorbereid zijn op zelfstandig leven.	Exitbeleid maken, waarbij jongeren eerder voorbereid worden op wat komen gaat, zoals bijvoorbeeld kamertraining. Exitbeleid gemeenten: hoe ondersteunen gemeenten exitjongeren die niet op ouders of andere familieleden kunnen terugvallen.	Zorgaanbieders i.s.m. Bureau Jeugdzorg Overijssel en Centra voor Jeugd en Gezin. + Gemeenten.
	Betere voorlichting/voorbereiding. Een voorzorglijst. Een boekje over zelfstandig leven. Boekje: <i>Achttien is de deadline</i> (LCFJ).	Zorgaanbieders en Bureau Jeugdzorg.
	Educatieve groepsactiviteiten vergelijkbaar met jonge moedergroepen.	Welzijns-/ jongerenwerk.
	Eigen Kracht-conferentie voor 17 jarigen.	Zorgaanbieders i.s.m. Eigen Kracht Centrale.
	Begeleiding van een vrijwillige coach, starten vanaf 17½ jaar. Doorlopende trajecten met behoud van een coach die indien nodig ondersteunt bij een goede 'overdracht'.	Zorgaanbieders i.s.m. makelende organisaties.
	Preventief: voorlichting door ervaringsdeskundige jongeren.	Zorgaanbieders.

	Outreachend jongerenwerk dat exitjongeren opzoekt en monitort.	Sociaal cultureel werk/ Algemeen Maatschappelijk Werk.
	Ondersteuning bieden aan ouder(s) zodat zij de jongere kan/kunnen bijstaan: kan ook vrijwillige coaching zijn	Provincie Overijssel en gemeenten (CJG) en projectleiders makelende organisaties.
	Kamertraining met vrijwillige hoofdbewoner. ³	Zorgaanbieders, woningbouwcorporaties, gemeenten.
	Vrijwillige coaching . Jongeren stimuleren om lid te worden van een sportvereniging of iets met hun passie te gaan doen: dans, muziek, mode, enz.	Zorgaanbieders en makelende organisaties.
Hulpverlening stopt abrupt.	Geïndiceerde hulp verlengen tot 23 jaar en goede dossieroverdracht naar CJG.	Provincie Overijssel en Bureau Jeugdzorg Overijssel en gemeenten (CJG).
	Zie verder bij oplossingen voor: Niet goed voorbereid zijn op een zelfstandig leven.	
Geen eigen identiteit kunnen ontwikkelen	Vrijwillige coaching . Meer aandacht binnen de zorginstellingen voor het onderscheidend vermogen van jongeren en de behoefte om uitdrukking te geven aan een eigen persoonlijkheid.	Zorgaanbieders en makelende organisaties.
	Vrijwillige coaching .	Zorgaanbieders en makelende organisaties.
Onvoldoende passend (betaalbaar) woningaanbod	Woningbeleid voor jongeren maken.	Gemeenten i.s.m. woningbouwcorporaties.
	Gedifferentieerd wonen: oud mixen met jong.	Gemeenten i.s.m. woningbouwcorporaties.
Bij exit niet genoeg geld om op eigen benen te kunnen staan.	18+ Noodfonds om de eerste maanden te kunnen overbruggen	Provincie Overijssel.
Niet met geld kunnen omgaan en schulden maken.	Vrijwillige coach als verwijzer naar het maatschappelijk werk.	Zorgaanbieders en makelende organisaties.
	Verbieden van marketinginstrumenten gericht op jongeren.	Rijksoverheid.
	Schuldhelpverlening met studiefinanciering/ 'scholing in leren omgaan met geld'.	Gemeenten.
	Vrijwillige coach Stimuleren dat jongeren een 'bijbaantje' zoeken.	Zorgaanbieders en makelende organisaties.
	Cursussen op school.	Scholen.

³ Gewoon, op kamers. Handleiding kamertraining in de jeugdzorg met vrijwillige hoofdbewoner. (2010) Uitgave van Lindenhout en Movisie. De werkvorm is opgezet om voor de doelgroep een soepeler, beter passend en efficiënter traject te creëren. In deze vorm van kamertraining wonen twee (een enkele keer drie) jongeren samen met een hoofdbewoner. Dit is een vrijwilliger die zorg draagt voor de balans en het ritme in het pand en die regie heeft als het gaat om zaken als overlast en hygiëne. De hulpverlener werkt op afstand en heeft geregeld contact met de jongeren en past de wijze van begeleiden aan, aan de competenties, behoeften en vragen van de jongere. De hulpverlener zorgt ook voor de ondersteuning van de hoofdbewoner.

	Wettelijk verbod op het verstrekken van grote leningen aan 18-.	Rijksoverheid.
Onvoldoende scholing: geen startkwalificatie	Vrijwillige coaching (ook door peers).	Scholen en andere makelende organisaties.
	Onderwijs op maat (leerwerkplaatsen) gecombineerd met welzijn. ⁴	Scholen.
	Tijdige signalering door ZAT.	Scholen.
	Het bieden van maatschappelijke stages.	Scholen en bedrijfsleven.
	1000-jongerenplan.	Provincie Overijssel.
	Aanmelding bij ATC (Arbeidstoeleiding en coaching).	RMC-ambtenaar.
	Meer sturing bieden.	Scholen.
	Kleinere scholen waarbij de jongere in beeld blijft.	Scholen.
Veel verschillende organisaties i.p.v. een integrale benadering.	Jongeren Interventieteam dat jongeren van 12-23 jaar begeleidt bij alle regelzaken.	Gemeenten/CJG.
	Betere uitwisseling van gegevens en registratie nodig.	Zorgaanbieders, BJzO, scholen, gemeenten, RMC-ambtenaren.
	Invoeren van een integraal indicatiepaspoort en zorgtraject waaraan iedereen zich conformeert.	Zorgaanbieders, BJzO, scholen, gemeenten, RMC-ambtenaren.
Teveel drank en drugsgebruik	Dit probleem relativeren. Deelnemers vinden dit bij de leeftijd horen en niet specifiek voor de jongeren in de jeugdzorg.	
	Preventieve maatregelen: voorlichting.	Scholen en het Algemeen Maatschappelijk Werk/Sociaal Cultureel Werk.

⁴. Multifunctionele locatie de Mast in Enschede. Alifa en 't Schip combineren onderwijs en vrije tijd in dit gebouw. Hierdoor is de Mast voorloper en een voorbeeld voor anderen. De jongeren kunnen na school in dit gebouw ook terecht om bijvoorbeeld te sporten. De ruimtes in het gebouw zijn namelijk multifunctioneel. Zo wordt de garage overdag gebruikt als leer- en werkplaats en biedt het 's avonds ruimte om bijvoorbeeld te sleutelen aan hun eigen scooter. Daarnaast is er een fitnessruimte, een sporthal en een soos-ruimte. Door alles onder één dak te brengen kan er een doorgaand aanbod zijn voor jongeren in een achterstandsituatie. De Mast biedt hierdoor jongeren een unieke kans om onder begeleiding hun vrije tijd op een leuke, sociale en op persoonlijke ontwikkeling gerichte manier in te richten.

Conclusies en aanbevelingen

Aan het eind van de middag schoven in een plenaire setting alle 'olympische ringen' in elkaar. Tijdens dit gezamenlijke programmaonderdeel heeft dagvoorzitter Hester Macrander de aanwezige jongeren geïnterviewd over hoe zij zich voorbereiden op een leven na jeugdzorg, of hoe zij, als zij al zelfstandig wonen, terugkijken op dit proces. Jongeren gaven te kennen dat zij op de leeftijd van 18- nog niet kunnen overzien hoe zij zich kunnen voorbereiden, omdat zij geen weet hebben van wat hen te wachten staat. Daarmee onderstrepen zij het belang van begeleiding: het steuntje in de rug bij uitstromen uit de jeugdzorg.

Dit is precies de beweegreden van de provincie Overijssel geweest om het programma Vrijwillige coaching in de jeugdzorg te introduceren. De coach kan de jongere voordat deze uitstroomt bijstaan in de voorbereiding op een zelfstandig leven.

Conclusies van *Samen onderweg naar morgen!*

1. De problemen zijn divers en dienen zich aan als een branding waar golven over elkaar heen rollen. Jongeren gaven tijdens de plenaire terugkoppeling aan, dat zij het ontbreken van een relevant sociaal netwerk als grootste knelpunt ervaren bij het op eigen benen leren staan. Achter het ontbreken van dit netwerk ontvouwen zich, net als bij hevige golfslag, nog andere problemen. Deze problemen liggen binnen de leefgebieden wonen, onderwijs, werk en inkomen en vervolgzorg. In de werkgroepen zijn weinig problemen gesignaleerd op het gebied van het invullen van de vrije tijd.
2. Vrijwillige coaches kunnen jongeren op tal van terreinen bijstaan (zie gele markering in het overzicht). Zij kunnen jongeren een luisterend oor bieden en voor hen wegwijzer, vraagbaken, lichtpuntje zijn. Echter, vrijwillige coaching wint aan kracht als anderen ook een duit in het zakje doen. Bovenstaand overzicht maakt dit inzichtelijk.

Wat te doen met de resultaten

De inbreng van de deelnemers laat zich vertalen in een aantal aanbevelingen voor vervolgacties. Afgaande op de betrokkenheid van de deelnemers wordt het belang van vervolgacties onderschreven.

Aanbevelingen

De aanbevelingen zijn geordend vanuit het perspectief van de jongere: beginnend bij de jongeren als middelpunt met daar omheen ringen van leefwerelden: het onderwijs, de zorgaanbieder, gemeenten en de Provincie Overijssel.

Jongeren

1. Versterk je eigen sociale netwerk en kijk daarbij buiten de bestaande kaders van familie en vrienden.
2. Overweeg (samen met de zorgaanbieder) of een (vervolg) Eigen Kracht-conferentie een goede manier is om een netwerk om je heen te bouwen, om het bestaande netwerk uit te breiden en te versterken.
3. Maak gebruik van het provinciale aanbod van een vrijwillige coach. Deze persoonlijke begeleider is iemand met de nodige levenservaring die belangeloos bereid is tijd en energie te steken in het met raad en daad bijstaan van jonge mensen. Je kunt je aanmelden via jouw begeleiders nog voordat de begeleiding bij jeugdzorg ophoudt.

Onderwijs

1. Zorg er ondanks de schaalgrootte voor dat jeugdzorgjongeren in beeld blijven (ZAT), structuur en voldoende sturing aangeboden krijgen.
2. Bied jongeren de mogelijkheid van een vrijwillige (peer) coach.

Zorgaanbieders: exitbeleid

1. Onderneem als zorgaanbieders en Bureau Jeugdzorg Overijssel gezamenlijk stappen in het ontwikkelen van een effectief exitbeleid en betrek jongeren (18+) daarbij. Dit is ook een aanbeveling van het landelijk cliëntenforum jeugdzorg. Bij het afgeven van een indicatie kan al een inschatting gemaakt worden of er voorzorgsmaatregelen genomen moeten worden voordat een jongere op eigen benen komt te staan. Standaardbeleid zou kunnen zijn: het verstrekken van adequate voorlichting (hetzij een zelf gemaakt boekwerk zoals Commujon heeft samengesteld, of het boekje *Achttien is de deadline*. (LCFJ) over wat er allemaal geregeld moet worden als een jongere zelfstandig gaat wonen.

2. Eveneens kan in het beleid opgenomen worden dat ervaringsdeskundige jongeren (als buddy) betrokken worden bij de voorlichting.
3. Stimuleer dat jongeren tijdens de periode van intramurale jeugdzorg een sociaal netwerk opbouwen en onderzoek in hoeverre de Eigen Kracht-conferenties een rol kunnen spelen bij het in kaart brengen en versterken van dat netwerk.
4. Onderzoek of de werkwijze van de Lindenhout: *Kamertraining in de jeugdzorg met vrijwillige hoofdbewoner*, onderdeel kan uitmaken van het exitbeleid.

Gemeenten: gemeentelijke voorzieningen

1. Roep één jongerenloket in het leven en werk met een jongeren interventieteam. Een dergelijk team begeleidt jongeren bij alle relevante regelzaken. Zo'n loket kan een zelfstandige voorziening zijn, of kan ondergebracht worden bij het CJG.
2. Maak afspraken met de woningbouwcorporaties over (betaalbare) woonvoorzieningen voor exitjongeren die (al dan niet begeleid) zelfstandig gaan wonen.

Provincie: het provinciale programma Vrijwillige coaching in de jeugdzorg

1. Zorg voor meer bekendheid van vrijwillige coaching bij zorgaanbieders en de gemeenten.
2. Verrijk de infrastructuur van vrijwillige coaching door samen met maatschappelijke organisaties en gemeenten de zogenaamde witte plekken op te vullen.
3. Probeer bij de doorontwikkeling van vrijwillige coaching te focussen op de talentontwikkeling.

Follow up

De Provincie Overijssel onderneemt op korte termijn een aantal acties op het gebied van de doorontwikkeling van vrijwillige coaching in de jeugdzorg.

Met medewerking van deelnemers van het zogenaamde kartrekkersoverleg (een afspiegeling van de deelnemers van deze conferentie) en nieuwe gegadigden, zullen vanuit een integrale benadering vervolgstappen benoemd en uitgezet worden. Vrijwillige coaching zal daarmee de kans krijgen om uit te groeien tot een stevige loot aan de stam van een breed exitbeleid.

Voor een ieder die de ontwikkelingen wil blijven volgen, raadpleeg regelmatig:

www.kenniscentrummentoring-overijssel.nl

Wierdensestraat 39c
7607 GE Almelo

t. 0546 - 54 20 20
f. 0546 - 54 20 30

info@variya.nl
www.variya.nl